



Pekka Salomaa
7.12.2023

Eduskunnan talousvaliokunta

Viite: Kansalaisaloite KAA 4/2023 vp, kuuleminen 8.12.2023

Sähkön ns. hintakatto

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Energiateollisuus ry:n (ET) lausuntoa kansalaisaloitteesta. ET kiittää pyynnöstä.

Suomen ja koko Euroopan energiajärjestelmä on ollut ja on edelleen suuressa murroksessa, kun riippuvuutta Venäjän myymästä fossiilisesta energiasta korvataan uudella järjestelmällä. Venäläisen energian, varsinkin EU-tasolla myös sähköntuotannossa keskeisen maakaasun, saannin vähennyttä merkittävästi sähkön hinta nousi viime vuonna voimakkaasti.

Korkea hinta auttoi välttymään vielä pahemmalta

Vuosi sitten oli huoli myös sähkön riittävydestä. Varauduttiin mahdollisiin kiertäviin sähkökatkoihin, mutta niihin ei jouduttu turvautumaan missään EU-maassa. Sähköä (ja maakaasua) säästettiin.

Säästämistä auttoivat niin leuto talvi 2022-2023, kampanjoinnit (Suomessa ”Astetta alemmas”) kuin kohonnut energian hinta, joka ohjasi esimerkiksi kuluttaja-asiakkaita viilentämään asuntojaan, korvaamaan sähköä polttopuilla, ottamaan lyhyitä suihkuja ja muutenkin toimimaan tavalista säästeliäämmmin. Kohonneesta, myös kuluttajan kohtaamasta hinnasta osin johtuneet säästötoimet auttoivat siinä, ettei toteutunut vielä korkeampia markkinahintatasoja eikä jouduttu kiertäviin katkoihin.

Vielä pahempien vaihtoehtojen toteutumisen välttämiseksi korkea kuluttajahintatasokin oli tärkeä ohjaustekijä. Kriisi koski suomalaisia laajalti, mutta vaikutukset osuivat osin sattumanvaraisesti esimerkiksi sopimuksen tekoajankohdan mukaan. Osan asiakkaista kyky huolehtia mak-suista oli muita heikompi.

Apu jatkossa tarpeeseen kohdennetusti

Valtiovalta ryhtyi erinäisiin toimenpiteisiin kuluttajien taakan keventämiseksi (kuten arvonlisäveron alennus ja sähköhyvitys), mutta toimien osuvuus oli huono: tukia saivat myös sellaiset kuluttajat, jotka eivät sitä tarvinneet ja moni valmiiksi taloudellisesti heikossa asemassa ollut ei ole saanut riittävää tukea.

Erilaisten tulevien kriisien mahdollisuutta ei pandemian ja sähkön hintakriisin jälkeenkään voi sulkea pois. Valtiovarainministeriö ja Valtiokonttori ovat selvittäneet mahdollisuuksia yhdistää eri valtionhallinnon haarojen dataa niin, että mahdollisia tulevia tukia voitaisiin kohdentaa mahdollisimman kustannustehokkaasti juuri oikeaan tarpeeseen. Tämä valmistelu tulisi saattaa loppuun – ei vain sähkön hinnan takia.

Eri EU-mailla on erilaiset energiaköyhyyttä torjuvat järjestelmät ja painotukset. Suomessa ja Pohjolassa on painotettu sosiaalipolitiikan toimia ja se on tuottanut hyviä tuloksia verrattuna eteläisempiin järjestelmiin, joissa energiayhtiöille on asetettu sosiaalisia velvoitteita. Julkishallinnon hallussa olevia herkkiä tietoja ihmisten tilanteista tulee käyttää julkisen hallinnon sisällä, esimerkiksi Kelassa. Sähkönmyyjä ei ole taho, joka voisi käsitellä tällaisia tietoja.



Pekka Salomaa
7.12.2023

Tarvitaan palveluja hintavaihtelujen kanssa toimimiseen

Olemme kohdanneet kesästä 2021 alkaen kertaluontoisen shokin, jonka vaikutukset vielä näkyvät, mutta laantuneina. Suomi ja Pohjola ovat muuta EU:ta pidemmällä siirtymässä entistä puhtaampaan energiajärjestelmään, joka on hyvin vähän riippuvainen fossiilisten polttoaineiden saatavuudesta ja hinnasta.

Siirrymme energia- ja sähköjärjestelmään, jossa on keskimäärin kohtuullinen hinta, mutta merkittäviä vuorokausi-, viikko- tai kuukausitason hintavaihteluja. Hintavaihtelut johtuvat sähkön saannin ja kulutuksen vaihteluista mm. sään mukaan. Nämä eivät ole vika vaan uuden järjestelmän ominaisuus.

Tarvitsemme innovatiivisia tapoja tehdä, tarjota ja myös käyttää sähköä. Jo nyt asiakkaille on hintavaihtelun takia kannusteita ajoittaa, mieluiten automaation avulla, kulutustaan edullisimmille tunneille. Tätä tukemaan tarvitaan lisää innovatiivisia sähkönmyyntituotteita ja asiakkaita tukevia palveluja. Hyvä esimerkki ovat kulutusvaikutukselliset sähkösopimukset, jotka ovat tulleet käyttöön kuluneen vuoden aikana.

Toisaalta asiakkaalla pitää olla edelleen mahdollisuus suojautua sähkön hintavaihteluilta kiinteällä hinnalla, jos hän sitä haluaa.

Investointiympäristö

Parasta, mitä päättäjät voivat sähkön hinnalle tehdä, on pitää huolta siitä, että edellytykset tehdä investointeja niin sähköntuotantoon, sähköverkkoihin kuin joustoon pystyviin sähköä käyttäviin laitteistoihin ja varastoihin ovat mahdollisimman hyvät. Tällöin on kyse niin kaavoitus-, lupa- ja valitusmenettelyjen sujuvuudesta (ml. viranomaisten resurssoinnista) kuin esimerkiksi sähköverkkoliiketoiminnan valvontamallista.

Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittamassa selvitystä ns. kapasiteettimekanismeista tai muista keinoista varmistaa riittävän vakaan sähköntuotannon tai joustavan sähköntuotannon ja kulutuksen säilyminen ja syntyminen osana uutta energiajärjestelmää.

Sähkön hintakriisisäätely EU-tasolla

Sähkön sisämarkkinalainsäädännön tarkistuskierros on loppusuoralla eli ns. kolmikantaneuvotteluissa. Niin alkuperäisessä komission esityksessä kuin sekä parlamentin että neuvoston kannoissa on mukana säännös ns. sähkön hintakriisin julistamisesta lainsäädännössä määriteltävien kriteerien täyttyttyä.

Mahdollinen tuleva suomalainen lainsäädäntötyö asiakkaiden kohtuuhintaisen sähkön saannin varmistamiseksi tulee perustaa tähän EU-säännökseen. On hyvä, jos valmistelu tehdään jo etukäteen ja vältetään vuodentakaisen tapainen hätäinen valmistelu. Ja vielä parempi, jos työ voidaan tehdä tähdäten kohdennettuun tukeen em. tavoin valtionhallinnon dataa hyödyntäen.

Sähkön tukkumarkkinoiden tekniset hintakatot

On perusteltua tarkastella myös tukkumarkkinoiden kaikkien vaiheiden (vuorokausimarkkinat, joihin voi sitoa myös kuluttajasopimuksia; päivän sisäiset markkinat ja säätömarkkinat) ns. teknisiä hintakattoja. Nykyiset hintarajat varsinkin hyvin lähellä toimitushetkeä ovat erittäin laveita ja niistä aiheutuvat riskit markkinatoimijoille ovat suuria. On hyvä, että Suomen valtio on asiassa aktiivinen EU-tasolla.



Pekka Salomaa
7.12.2023

Yhteenvetona Energiateollisuus ry katsoo, että

- sähkön hintasignaalin säilyminen, kuluttajalle asti, on tärkeää sähköjärjestelmän toiminnan varmistamiseksi,
- asiakkaiden valinnanvara erilaisten sähkönmyyntituotteiden välille pitää säilyttää,
- tulisi jatkaa tukitoimien kohdentamisen valmistelua yhdistämällä julkisen vallan hallussa olevaa tietoa,
- investointiympäristön ylläpitäminen on välttämätöntä riittävän sähkön tuotannon sekä joustavan kysynnän ja varastojen varmistamiseksi sekä
- pian valmistuva EU-lainsäädäntö sähkön hintakriisistä on huomioitava.

Lisätiedot: johtaja Pekka Salomaa, pekka.salomaa@energia.fi, 0500-324486